

Nr 53

*Utlåtande i anledning av motioner om undervisningen i miljö-
vård samt om undervisning och utbildning i miljö-
frågor.*

(2:a avd.)

I de likalydande motionerna I: 319 av herr *Sveningsson m. fl.* och II: 399 av fru *Sundberg m. fl.* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en utredning med syfte att lämna förslag om uppläggningsen av undervisningen i miljövärd från grundskolestadiet till specialutbildning av miljövärdstekniker.

I de likalydande motionerna I: 534 av fru *Nilsson* och II: 678 av herrar *Larsson* i Borrby och *Boo* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla dels om en grundlig översyn av läroplanerna på alla utbildningsnivåer så att alla elever får elementära kunskaper om miljöfrågor för att lättare förstå och bedöma miljöproblemen, dels om åtgärder för att ge lärarna möjligheter till utbildning angående miljöfrågorna ävensom att riksdagen i övrigt måtte beakta vad i motionerna anförts.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *skolöverstyrelsen*. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet. Av skolöverstyrelsens yttrande framgår att läroplanerna för grundskolan, fackskolan och gymnasiet förutsätter att undervisning meddelas i miljöfrågor på skolans samtliga stadier. Emellertid har överstyrelsen själv med hänsyn till att miljövärd är ett av det moderna samhällets väsentligaste problem ifrågasatt, om skolans undervisning i detta avseende är tillfyllest, om tillräckliga resurser ställs till undervisningens förfogande och om föreslagna förändringar är tillräckliga. Överstyrelsen har de frågor som motionärerna berör under utredning och avser att under utredningen ompröva miljövärd undervisningen på samtliga stadier i skolan, att utreda behovet av speciella utbildningslinjer för att tillgodose samhällets behov av för uppgiften särskilt utbildad personal samt att utreda konsekvenserna för lärarutbildning och lärarfortbildning. I utredningsarbetet kommer överstyrelsen att anlita all erforderlig expertis.

Utskottet som är helt ense med motionärerna om miljöfrågornas mycket stora betydelse vill kraftigt understryka vikten av att utbildningsväsendet

tillgodoser det mycket stora behov som föreligger av orientering, undervisning och utbildning inom detta område. Med den utredning som påbörjats inom skolöverstyrelsen synes emellertid syftet med motionerna vara tillgodosett och dessa behöver därför inte föranleda någon åtgärd.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 319 och II: 399,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 534 och II: 678.

Stockholm den 26 mars 1968

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Gillström (s), Birger Andersson (s), Virgin (h), Axel Andersson (fp), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Kaijser (h), Mårtensson (s), Bengtson (cp), Herbert Larsson (s), Rönnberg (s), Wallmark (h), Thorsten Larsson (cp) och Wirtén (fp) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Mellqvist (s), Bergman (s), Mattsson (cp), Turesson (h), fröken Olsson (s), herrar Johansson i Norrköping (s), Källstad (fp), Tobé (fp), Westberg (fp), Svanberg (s), Nordstrandh (h), fru Ludvigsson (s) och herr Elmstedt (cp).

Skolöverstyrelsens yttrande den 6 mars 1968 över motionerna

I:319 och II:399 samt I:534 och II:678

SÖ delar motionärernas uppfattning om behovet av undervisning i miljö-
vård på skolans alla stadier. Läroplanerna innehåller också i flera samman-
hang formuleringar som understryker detta.

I *Läroplan för grundskolan* sägs bl. a. i ett särskilt avsnitt om undervis-
ning i naturvård (s. 43—44):

»Ett viktigt arbetsfält är också att lära allmänheten att rätt umgås med
naturen och att inte onödigtvis störa och skada växt- och djurvärld, gröda
och skog eller skräpa ned och orsaka annan otrivsel i markerna. För såväl
dagens som morgondagens samhälle framstår det därför som en nödvän-
dighet, att naturvårdsfrågorna väl beaktas i undervisningen.»

I *lågstadiets* hembygdskunskap anges som huvudmoment bl. a. »Naturvård
och djurskydd» (s. 231) och detta utvecklas närmare under anvisningarna
(s. 235 och 259).

För *mellanstadiets* naturkunskap och *högstadiets* biologi ges i målen för
ämnena bl. a. den gemensamma formuleringen:

»Undervisningen skall inriktas på att väcka ansvarskänsla för naturen
och respekt för allt levande. Den bör stimulera lusten till naturstudier och
hjälpa eleverna att kunna uppleva naturens skönhet» (s. 273 respektive
278).

För *högstadiets* biologiundervisning framhålls också bl. a. att undervis-
ningen skall klargöra de levande varelsernas beroende av varandra och av
naturen i övrigt (s. 278). Ett av huvudmomenten formuleras »Människans
ansvar för naturen». Mot denna bakgrund sägs i anvisningarna:

»Det är väsentligt, att undervisningen fostrar till *ansvar för naturen*.
Förutom vid exkursioner kan detta ske i flera olika sammanhang. Under
studiet av en naturtyp kan man t. ex. framhålla den viktiga ekologiska fak-
tor, som människans åtgärder i naturen utgör.» (s. 281)

I *Läroplanen för fackskolan* ges ett formellt underlag för undervisning
i naturvård främst i ämnet biologi, som obligatoriskt förekommer på social
linje. I Förslag till disposition av studieplan anges:

»Mänskliga åtgärder som innebär vanskötsel av produktionssystemet.
Naturvårdens betydelse.» (s. 229)

För ämnet gymnastik, som förekommer obligatoriskt på samtliga linjer,
anges i Kommentarer till speciella kursmoment under rubriken Oriente-
ring:

»Vid all undervisning i ämnet bör för övrigt varje medborgares ansvar
och skyldigheter i fråga om naturvården understrykas.» (s. 534)

Ett formellt underlag kan också sägas föreligga för ämnena samhällskun-
skap, (social linje s. 164, ekonomisk linje s. 177, teknisk linje s. 180),
socialkunskap (s. 183) och ergonomi (s. 305).

I *Läroplan för gymnasiet* intar naturvårdsfrågorna en framskjuten plats

inom ämnena biologi och naturkunskap. Så anges som främsta mål för biologiundervisningen att den har till uppgift:

»att belysa problem som har att göra med omsättningen och jämvikten i naturen samt med människans försörjning» (s. 326).

Som huvudmoment under ämnet naturkunskap anges: »Naturen och människan» (s. 341). Av anvisningar och kommentarer framgår, att undervisningen i de båda ämnena är ämnad att allsidigt belysa naturvårdsproblemen och ge förståelse för orsakssammanhangen. En relativt utförlig diskussion förs i läroplanen under rubrikerna »Ekologi» (s. 335—336), »Människan och naturen» (s. 353) samt »Omsättningen och jämvikten i naturen» (s. 356—357). Uppläggningsen kan exemplifieras genom de avslutande orden under Ekologi:

»Som exempel på effekten av människans ingrepp i naturen kan anföras luft- och vattenföroreningar, jordförstöring, erosions- och sedimentationsproblem, exploatering av grus och sand.

Materialet är så utomordentligt tacksamt att idén om naturvård snarast framgår som en logisk följd av redan kända ekologiska sammanhang.»

Formellt underlag för undervisning i naturvård finns också i ämnena samhällskunskap (s. 228), socialkunskap (s. 249), ergonomi (s. 409—410) samt gymnastik (s. 765).

Även vid *läroplansöversynen av grundskolan* har hänsyn tagits till samhällsutvecklingen på det aktuella området. I kommentarerna till enskilda ämnens kursplaner heter det för biologin bl. a.:

»Ett ämnesmoment, som får en starkare accentuering, är människans ansvar för naturen och miljövårdens grunder.»

Med hänsyn till att miljövården utgör ett av det moderna samhällets väsentligaste problem kan emellertid ifrågasättas om skolans undervisning i detta avseende är tillfyllest, om tillräckliga resurser ställs till undervisningens förfogande och om föreslagna förändringar är tillräckliga. SÖ har därför redan de frågor som motionärerna berör under utredning. SÖ avser därvid att ta till omprövning miljövårdsundervisningen på samtliga skolstadier, att utreda behovet av speciella utbildningslinjer för att tillgodose samhällets behov av för uppgiften särskilt utbildad personal samt att utreda konsekvenserna för lärarutbildning och lärarfortbildning. SÖ kommer att i detta arbete anlita all erforderlig expertis.

Mot bakgrund av detta syns motionärernas krav sakligt sett vara tillgodosedda varför motionsyrkandena inte torde böra föranleda någon särskild åtgärd.